

ni a konfrontují jej s jeho moderními projevy. Publikace čtenáře nejprve seznámí s metodou výzkumu politické kultury a s vlastním výzkumem na toto téma. Dále se dočteme o občanském etosu, morálce demokratické společnosti. Vzhledem k tomu, že autoři publikace od počátku anticipují vztah mezi občanskou slušností a obecným demokratickým potenciálem národů, zajímavý je výsledek empirického výzkumu na toto téma: korelace mezi dekla-

rovanými morálními a politickými postoji. Pro teorii demokracie v ČR je podle výzkumníků nejvýznamnější pozitivní vztah mezi prodemokratickou občanskou kulturou a hned dvěma částečně si odporujícími faktory občanského etosu – konzervativními ctnostmi a hedonistickým liberalismem.

V kapitole „Nationalismus a vlastenectví“ autoři zmiňují například téma patriotismu v souvislosti s krizí identity Evropanů po sjedno-

cení. Američanů v důsledku útoku z 11. září 2001 a následné války v Iráku. Rusů stále se vyrovnávajících s důsledky politické, ekonomické a národnostní transformace. Číňanů jsoucích v centru světové globalizace. České vlastenectví dle autorů (neskrývajících eurooptimismus) překonává krizi identity a jde vsříšc Evropě.

V závěru autoři potvrzují závažnost demokracie jako významné sdílené nadnárodní hodnoty a poukazují

na zjištěné významné mezinárodní rozdíly jak v demokratickém přesvědčení, tak v charakteru občanského etosu a vlastenectví. Publikaci doporučuji zájemcům o politologii, psychologii, historii a sociologii a také každému, kdo přemýšlí nad tím, proč někde ve světě demokracie vzkvétá a jinde jen těžko zapustí kořeny. Velice užitečná může být učitelům občanské výchovy a základů společenských věd.

Antonín Staněk

Jak obrátit svět i člověka k lepšímu

Damián Kováč:
Psychologiou k metanoi
(Veda, Bratislava 2007)

Budeme-li v praxi osobití a budeme-li uvažovat dle vlastních tradic, zkušeností i potřeb, budeme pro svět zajímaví. Pokud budeme současnou vědu, umění, výchovu či sociální praxi jen kopírovat, budeme na vedlejší koleji. Kováč zná svět současné psychologie, objem zvládnuté literatury je obdivuhodný, má kritický nadhled, nepodléhá chvílovým módám a mnohdy nadhazuje netradiční řešení složitých otázek. Metanoia v autorově pojetí znamená zásadní obrát, kterým může psychologie přispět k změnám osobnosti, odpovědným za náš životní styl a kvalitu života, ale také za osud celé společnosti.

Rozsáhlá kniha je souhorem volně spojených textů, které vznikaly při různých příležitostech, ale neodpovídaly jen na potřebu dne. Hledaly odpovědi na reál-

né otázky – obecné či čistě psychologické. Na první pohled by se mohlo zdát, že je to jakási třetí témat, ale při četbě se ukáže, že tvoří v jednotlivých kapitolách propojené celky. Přiznačné je úporné hledání cest, jak se vyrovnávat se složitými obtížemi dnešního světa i současné psychologie.

První z devíti oddílů knihy mluví na obecné otázky budoucnosti lidstva na přelomu tisíciletí a na role člověka ve vesmírných souvislostech. V dalším autor uvažuje o poslání a organizaci současné vědy. Jiné znepokojivé otázky se objeví ve třetím oddíle: Máme jednu psychologii, jaké jsou její kategorie, jak se mohou kombinovat metodické pohledy a jaké budou zřejmější vývojové cesty? Hlavní sílu vidím v úvahách o regulačních formách našeho jednání – je to na Slovensku po

léta řešená výzkumná úloha. V oddíle věnovaném otázkám osobnosti považuji za potřebný návrat k pojetí i zkoumání lidských ctností, které se z psychologických úvah po mnohá desetiletí vytratily. I další oddíly Ontogeneza, Okolí, Kvalita života, Stárnutí a Různost by si vyžádaly podrobnější popis, který je nad rámec jedné recenze.

Mnohé Kováčovy otázky jsou znepokojivé, ale velmi potřebné. Nemusíte se vším souhlasit, ale nemůžete zůstat lhostejní, pokud nejste lhostejní k vlastním životům, ke svým blízkým, k profesi, kterou jste si zvolili, a vlastně i k osudu celé planety, která je ohrožena. Mnohé složité problémy nemůžeme dnes vyřešit, ale musíme o nich odpovědně uvažovat a k jejich řešení přispívat. Asi by mnohdy čtenář volil někdy poněkud jiná témata či jim přisoudil jinou váhu.

Já osobně postrádám třeba kapitoly o paliativní péči, o přátelství, spolupráci a malých skupinách, o otologii či o historickém čase, který stále více zasahuje do individuálních životů. I metanoia má svůj opačný pól – snad právě v naší kulturní oblasti jsme opakovaně sledovali, jak

přijatá role, slepá poslušnost či převzatá moc dokáží měnit člověka, který „pouze“ plní příkazy a zapomene na etiku.

Předností Kováčovy knihy je i to, že se na mnoha místech setkáváme s graficky odlišnými texty od různých autorů. Dokreslují předkládané texty, dobře se čtou a obsahují často ve zkratce jasné formulace. Kniha není třeba číst v jednom zátahu, ale mnohdy s přestávkami a třeba i mimo pořadí po jednotlivých kapitolách, které odpovídají čtenářovým zájmům a preferencím.

Snad jedna poznámka pro budoucnost: Metanoia může mít podobu náhlého bodu obrátu v životě, ale stejně tak i longitudinálního usilování (třeba i s omyly a občasným blouděním) – a o tom by mohl být druhý díl! Pozorují, že přibývají studie o proměnlivosti i stabilitě jedince v různých etapách života i v různých životních okolnostech i v celoživotní perspektivě („od kolébky až k hrobu“). Chybí však zatím zasvěcené pokusy o syntézu. Publikaci Damiána Kováče doporučuji ke studiu. Vytrhne ze všednodenní rutiny, podnítky třeba k polemice a k hledání vlastních řešení.

Václav Břicháček